

Matej Bogataj: Neustavljivo drsenje navzdol

Komentar / Uncategorized / Objavil sodobnost sodobnost

365 padcev. Koncept in režija Bojan Jablanovec. Via Negativa, Forum Freies Theater Düsseldorf, Bunker Ljubljana. Ogled februarja 2019 v Stari elektrarni v Ljubljani.

Padcev je v resnici več. Več kot v naslovu. Vem, ker so jih drugi šteli za nas: naslov tako napolfejk. Čeprav je vse ostalo zelo zares in včasih na meji nevarnega, vendar veliko pogosteje na meji zabavnega. Jablanovec kot režiser in kreativno jedro projekta je v tem kolažu hitrih in pogosto pospešenih prizorov, ki ga podpisuje kar celotna ekipa Via Negative, presegel večino svojih dosedanjih predstav, kar sem jih videl. Nisem vseh, recimo tiste z nazdravljanjem, tista zna biti nevarna kot kakšno službeno potovanje v Rusijo z veselimi gostitelji, ki jim ne zmanjka pivske inspiracije, pa še kakšne ne, dosega pa *365 padcev* po moči in sugestivnosti tisto, ki se me je najbolj dotaknila, iz cikla sedmih smrtnih grehov, *Jezo*: takrat je Jablanovec uspel motivirati svoje performerje, da so spregovorili o sebi, o svoji jezi, recimo zaradi izgube staršev ali poškodbe, ki jim je preprečila nadaljevanje plesne kariere, in podobnih travmatičnih dogodkov, hkrati pa njihovi jezi najti ustrezno gledališko formo, jo opremiti z znaki. S tem nas je popeljal v obsežen cikel odštevanja, s tem pa osvobajanja vsega mogočega, od smrtnih grehov do opere: Via Negativa je seveda tisti pristop, ki ga priporočajo in prakticirajo emfatična teologija in tiste duhovne prakse, ki si delijo prepričanje, da je Bog tisto, kar ostane, ko vse ostalo odšteješ, predvsem vsa pričakovanja. Via Negativa tokrat odšteva padce. Tako nekako.

365 padcev je manifest gravitacijskega gledališča.

Gravitacija je namreč tista sila, ki ideje, koncepte, telesa in sploh vse slej ko prej prizemlji. Jih postavi na njihovo mesto. Gravitacija prisili snežinke, da padejo na točno določeno – vemo od koga, so nam povedali mistiki – mesto.

Peter Greenaway je režiral film *Utapljanje* po številkah, kjer ob dogajanju, in to je polno absurdnih smrti, ves čas spremljamo števec izločencev s sveta živih.

Podobno je v predstavi o padcih števec, ki najprej odšteje vseh 365, potem pa se odsuka v negativni total.

Začne se skoraj manifestativno; performerji, vseh šest in vsi enako zaslužni in požrtvovalni, vsak s kakšno briljantno zamišljenim in izpeljanim prizorom in asistenco pri kakšnem drugem (tudi v športu so začeli šteti tudi podaje), Grega Zorc, Anita Wach, Vito Weiss, Kristina Aleksova, Loup Abramovici, Nataša Živković, iz ozadja prodirajo proti rampi in sproti odmetavajo omot okoli lastnih fotografskih portretov. Vsak list po en padec. Potem držijo portrete na zadnji steni, mučno in boleče, si mislimo, dokler ne padejo. Zdi se, da hoče začetek povedati, da bo ogolil stvari do bistva, da bo odvrigel balast dnevnega, kar naj bi predstavljal časopis. Vendar smo skozi potek predstave priča različnim asociacijskim in prostorskim paradoksom: performer v opremi lednih plezalcev pleza po tleh, med publiko se z vrha spusti vrv s pisnim pozivom, naj publika potegne, in takrat začne vleči privezanega proti ozadju, po tleh, jasno. Ali pa performerka simulira prosti pad pri padalcih pred učinkom padala, na tleh, ali pa pada perje, ker ga pihajo v zrak, dokler je mogoče, ali pa performer oponaša predhodni padec peresa, telesno artikulirano in nekako tudi duhovito, kljub težavnosti in perfekcionizmu. Ali pa padajo proti tlom krušne drobtine ob silovitem ploskanju obeh polovic hlebca. Zdi se, da so imeli tokrat še posebej srečo s kostumi, scenografijo in rekviziti, kar podpisuje Olga Grubić, saj deluje oder hkrati kot poganjalec iluzije in kot njen razkrinkovalec, kot potujitev. Predstava se poigrava z 'logičnostjo' prostora, kakršno je na slovenskih odrih največkrat kršil Janusz Kica, recimo v *Snu kresne noči* ali v *Kafkovi Ameriki*, vendar je v nekaterih prizorih tudi izredno sugestivna: recimo pri nekakšnih (na elastičnih rjuhah) lebdečih golih bitjih, ki se po napornem mučenju z gravitacijo predajo in padajo na tla, potem pa oblikujejo napis *FALLEN*, ki seveda priziva padec vseh padcev, Padec v rajskem smislu, kot izgon, kot obsojenost na težnost. Vendar padejo potem tudi trakovi z napisa, s pomočjo navihanke. Ali pa na sankah pripeljejo ogromnega zajca, torej performerja v pižami z zajčjimi ušesi, ki se (samo)nalepi na horizont in odpade kot fantek iz kapice pri želodu, kar deluje čisto robertwilsonovsko. Ali pa pada baletka, zaradi nestabilne drže. Ali pa manekenka, ko ji spodmaknejo rdečo preprogo. Ali pa se performerji blazno trudijo premagati gravitacijo in je dolg prizor, ko si beli oblastni moški s cigaro, torej gospodar sveta, vtakne v cigaro prižgano (novoletno) prskalico, to pa v rit, in se nam zdi, da se bo izstrelil devastirat še ostale kotičke vesolja, ki so zaenkrat še rešeni njegove prisotnosti. Verjetno je eden bolj fascinantnih in učinkovitih prizorov tisti, ko gibalec, obteženo uravnovežen z betonsko kocko, kljubuje težnosti in leti, no, lebdi in niha nad tlemi, z vsemi napor, ki grejo k takšnemu lovljenju ravnotežja med padanjem in kljubovanjem težnosti.

365 padcev je predstava, ki se ob izvabljanju igralskega materiala, vsega tistega, kar prinesejo z različnih scenskih branž nabrani performerji, poudarjeno ukvarja s proučevanjem odrske iluzije. In jo s pridom in premeteno izkorišča, podobno kot prizore učinkovito poantirajo kostumi, ki morajo v tej nanizanki na hitro označiti žanr, ki ga bomo gledali. S paradoksom prostora in nepadanja, ki je sicer rezervirano za risanke, pa s proučevanjem različno žanrsko kodiranih situacij. Pri tem se enkrat sklicuje na cirkuške veščine, namreč na izredno natančno in zahtevno obvladovanje telesa in disciplinirano delo z rekviziti, drugič na pretiravanje filmske burleske, vmes pa se izredni nadrealni prizori izmikajo enoznačnemu razumevanju, humanoidni zajci, ki padejo iz lastnih ušes, takšne stvari. Kljub obilici in različnosti gradiva, kljub širokemu naboru že videnega, iz katerega črpa in kar pogosto osmešeno komentira predstava, pa ostaja ta kompaktna, osredotočena na padec kot povezovalni člen in poganjalec nebrzdane domišljije, ki je našla svojo formo in pravšnji tempo.